



Büyük Baş Hayvan İşletmelerine Yönelik SWOT Analizi: Biga Örneği

İsmail Seki^{1*} Tolga Biler²

¹ÇOMÜ BİİBF, İktisat Bölümü, 17200/Biga/ Çanakkale.

²ÇOMU Sosyal Bilimler Enstitüsü, 17100/Çanakkale.

*Sorumlu yazar: ismailseki@comu.edu.tr

Geliş Tarihi: 05.09.2016

Kabul Tarihi: 28.09.2016

Öz

Gıda güvenliği ve gıda arzı gibi nedenlerden dolayı hayvancılık sektörü stratejik öneme sahip sektörlerden biridir. Biga ilçesi büyükbaş hayvan işletmeciliği bakımından önemli bir potansiyele sahiptir. Söz konusu potansiyelin iyi değerlendirilebilmesi için sektörün mevcut durumunun ortaya konması ve sektörel planlamaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu amaçlar doğrultusunda çalışmada Biga ilçesindeki hayvancılık sektörüne ilişkin SWOT analizi yapılmıştır. Analizin en önemli sonuçlarına göre geleneksel yöntemler yerine modern üretim yöntemlerinin kullanılması, teknoloji kullanımının yaygınlaştırılması, maliyeti düşürücü devlet desteklerinin uygulanması ve TKDK gibi kurumların etkinliğinin artırılması ile Biga büyükbaş hayvancılık sektörü sahip olduğu potansiyeli en iyi şekilde kullanabilecek duruma gelecektir.

Anahtar Kelimeler: Büyükbaş hayvancılık, SWOT analizi, Biga, Çanakkale.

Abstract

SWOT Analysis for Cattle Breeding Firms: The Case of Biga

Animal husbandry is one of the strategically important sector because of food safety and food supply. Biga has a great potential for cattle breeding. To use this potential, analyse of present conditions of the sector and sectoral planning are needed. For this particular purpose, SWOT analyse is used for cattle breeding sector of Biga. According to the most important results of the analyse; if modern production methods should be used instead of traditional ones, technological improvements in production processes will be achieved, cost reduced government supports are applied and increasing the efficiency of the institutions such as TKDK, Biga can use its great potential for cattle breeding sector.

Keywords: Cattle breeding, SWOT analysis, Biga, Çanakkale.

Giriş

Gelişmekte olan diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de tarım ve hayvancılık sektörünün milli gelirdeki payı sürekli düşmektedir. Ancak bu durum gerek gıda güvenliği gerekse gıda arzı gibi etkenlerden dolayı sektörün stratejik sektörlerden biri olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. Bu gerçekten hareketle tarım ve hayvancılık sektörünün sürdürülebilir kalkınma için öneminin büyük olduğu söylenebilir. Stratejik olarak önemli sektörlerden biri olması nedeni ile tarım ve hayvancılık sektörü iyi analiz edilmesi ve stratejik ekonomi politikalarının uygulanması gereken sektörlerin başında gelmektedir. Bu görüşün AB Ortak Tarım Politikası uygulamaları ile AB ülkeleri tarafından hayata geçirilmeye çalışıldığı görülmektedir.

Ülkemizde 2010–2015 yılları arasında Tarım ve hayvancılık sektörünün reel olarak milli gelirden aldığı pay ortalama olarak %9 seviyelerinde seyrederken hayvancılığın tarım sektörü içerisindeki payı ise %30–35 aralığında seyretmektedir. Hayvansal üretimin yarısından fazlasını da (yaklaşık toplamda %60) sığır eti ve inek sütünün oluşturduğu görülmektedir. Bu bakımdan büyükbaş hayvan üreticiliğindeki stratejik planlamalar sadece hayvancılık için değil tüm tarım sektörü için önem arz etmektedir.

Hayvancılık sektöründen temel beklentiler tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de nüfus artışına bağlı olarak dengeli ve yeterli beslenmesinin sağlanması, hayvansal ürünlerin sanayi dâhil olmak üzere birçok farklı sektörde kullanımınıdır. Bununla birlikte genelde tarım özelde ise hayvancılık sektöründen beklentiler sadece ekonomik değil sosyal özellikler de göstermektedir. Bunların başında hayvancılık sektörünün bölgesel kırsal kalkınmayı destekleyerek, kalkınmanın yurt içinde daha dengeli olmasını sağlaması ve bununla beraber köyden kente göçün önlenmesini sağlaması gelmektedir (Bayraç ve Çemrek, 2011). Bu durum da dikkate alındığında özellikle bizim gibi kırdan kente göçün yoğun olarak yaşandığı ülkelerde meydana gelecek ekonomik ve sosyal sorunların önlenmesinde hayvancılık sektörü kritik bir rol oynamaktadır.



Türkiye coğrafi çevresel ve iklimsel şartlar bakımından tarım ve hayvancılık potansiyeli fazla olan bir ülkedir. Tarım sektöründe yaşanan ufak büyümeler nüfus artış hızının gerisinde kaldığı için ülkenin kendi ihtiyaçlarını karşılama oranı düşmüş ve gıda konusunda dışa bağımlı bir hale gelmiştir (Bayraç ve Çemrek, 2008). Söz konusu nedenlerden dolayı sektörün iyi analiz edilmesi, zayıf yönlerinin ortaya konup bu yönleri güçlendirici politikaların belirlenmesi, güçlü yönlerinin de bölgesel rekabet edebilirlik açısından iyi irdelenmesi gerekmektedir.

Türkiye istatistik kurumu (TÜİK) 2015 yılı verilerine göre Çanakkale'nin toplam büyük baş hayvan sayısı Türkiye'nin büyükbaş hayvan sayısının %1,48 kadarına tekabül etmektedir. Söz konusu oran hayvancılığın daha çok iç Anadolu ve doğu Anadolu bölgelerinde yoğunlaştığı göz önüne alındığında ilk başta ülke geneline göre küçük görünse de Çanakkale ilinin bulunduğu Güney Marmara Bölgesi açısından oldukça anlamlıdır. Marmara bölgesinin ülkenin imalat sanayindeki öncü rolü göz önüne alındığında, ilin büyük baş hayvan sayısındaki payının Türkiye ortalamasının altında olması anlaşılabilir bir sonuçtur.

Analize konu olan Biga ilçesine bakıldığında, ilçe ekonomisinin ana belirleyici unsurunun tarım ve hayvancılık olduğu görülmektedir. Tarım ürünleri ve hayvansal ürünlerin Çanakkale genelinde üretilen toplam miktarın %50'si Biga'da üretilmektedir (TMO, 2015). Analize konu olan büyük baş üretime bakıldığında 2015 yılında TR222 (Çanakkale) bölgesinde yetiştirilen büyük baş hayvanların %29,5; üretilen sütün ise %30,5'lik kısmının Biga ilçesinde üretildiği görülmektedir (TÜİK, 2015). Biga'nın tek başına TR222 bölgesinin büyük baş hayvan ve süt üretiminin üçte birlik bölümünü karşılaması, bölgenin hayvancılığında ilçenin önemini ortaya koymaktadır.

Yukarıda ortaya konmaya çalışılan nedenlerden dolayı çalışmada Biga ilçesindeki büyük baş hayvancılık sektörüne ilişkin SWOT analizi yapılarak, sektörün mevcut durumu ortaya konmaya ve sektörel gelişmenin sağlanması için önerilerde bulunulmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde materyal ve yöntem, üçüncü bölümde SWOT analizi sonuçları açıklanmış, dördüncü ve son bölümde sonuç ve değerlendirmelere yer verilmiştir.

Literatür taraması

Hayvancılık alanında yapılmış çalışmalar değerlendirildiğinde özellikle büyükbaş hayvancılığa ilişkin çalışmaların süt üretim süreçleri, süt üretim maliyetleri, devlet destekleri ve sektörün genel sorunlarının analizi çerçevesinde şekillendiği görülmektedir (Bektaş ve Seki, 2016).

Tümer ve Kumbasaroğlu (2008), Tokat'ın Turhal ilçesinde süt sığırcılığı ile uğraşan işletmelerin süt üretiminden elde ettikleri geliri ve süt üretirken oluşan maliyeti belirleyip, üretilen 1 kilogramlık sütün maliyetinin hayvanlarını sigortalatan ve hayvanlarını sigortalatmayan işletmelerde farklılık gösterip göstermediğini bulmayı amaçlamışlardır. Ankete dayalı çalışmalarında muhasebe yöntemleri olan amortisman hesaplamaları ve yeniden maliyet esasından faydalanan araştırmacılara göre hayvanlarına sigorta yaptırmayan işletmelerde 1 kilogram sütün maliyeti hayvanlarını sigorta yaptıran işletmelere göre daha yüksektir. Bunun en önemli sebebi ise hayvanlarını sigortalatmayan işletmelerde diğer gelirlerin ve süt üretim miktarlarının sigorta yaptıran işletmelere göre daha düşük olmasıdır.

Gündüz ve Dağdeviren (2011), Samsun'un Bafra ilçesindeki süt sığırcılığı ile uğraşan işletmelerin maliyetlerinin belirlenmesi ve sütün üretimini etkileyen etkenleri belirlemeyi amaçlamışlardır. Söz konusu çalışmada anket yönteminden faydalanmışlardır. Sonuç olarak Bafra ilçesinde 1 kilogram sütün maliyeti 0,61 TL olarak hesaplanmıştır. Maliyeti belirleyen en önemli unsur yem faktörüdür. Maliyetteki yemin bu yüksek payını azaltmak için yem bitkileri üretimi desteklenmeli ve kaba yem üretiminin artırılması gerekmektedir. Bir diğer önemli sonuç olarak, yem kullanımı ve sağmal sığır sayısının süt üretimine etki eden başlıca etmenler olduğu saptanmıştır. Yörede bu faaliyetlerin daha çok gelişmesi için kooperatifler ve birliklerin çoğaltılıp, bu işle uğraşan kesimin birlikte hareket etmeleri ve teşviklerin artırılmasının gerekli olduğu diğer önemli sonuçları oluşturmaktadır.

Literatürde söz konusu konunun incelendiği bir diğer çalışma Şahin vd. (2001)'in çalışmasıdır. Çalışmada yoğun (entansif) süt sığırcılığı üretiminin ekonomik değeri incelenmiş ve Adana ili pilot bölge seçilmiştir. Analizde anket ve tesadüfi tabakalı örneklem yöntemlerinden yararlanılmıştır. Araştırma bulgularında ise yerli ırklara göre melez ırklar ve saf kültür ırkları yörede fazla olduğundan dolayı süt veriminin yerli ırklara göre daha yüksek olduğu ve bu durumun verim üretim yapan



işletmelerde daha çok katma değer oluşturduğu ortaya konmuştur. Diğer bir sonuç ise büyük ölçekli işletmelerin küçük işletmelere göre daha fazla kâr elde ettikleridir.

Aksoy ve ark. (2012), çalışmalarında ülkemizdeki süt sığırcılığının desteklenmesi ve ıslah edilmesinin etkilerini bölgesel bazda incelemiştir. Regresyon analizi yöntemini kullandıkları çalışmalarında, süt üretiminin artmasının temel sebebi olarak yerli ırkların melez ırklar ve saf kültür ırkları ile melezleme yaptırılarak, verimi fazla olan melez ve saf kültür ırklarının yerli sığır içinde paylarının artırılması olduğu, süt veriminin de en fazla batı bölgesi ve çevresi, en düşük olarak ise doğu bölgesi ve kuzey bölgesinde olduğunu saptamışlardır.

Öztürk ve Karkacier (2008), çalışmalarında Tokat iline bağlı Yeşilyurt ilçesindeki süt sığırcılığı üretimi yapan işletmelerin ilçe ekonomisine yaptığı katkısı ve işletmelerin sosyo-ekonomik yapısını araştırmışlardır. Çalışmada anket yöntemi ve muhasebe finans yöntemi (işletme net bütün gider, masraf, gelir) hesaplamaları kullanılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre sermayenin %56,55'i toprak sermayesi, %24,65'i hayvan sermayesidir. Ortalama aile sayısı altı kişiden oluşmaktadır. Süt üretiminin %45'e yakını yerli ırk, %23'e yakını kültür ırkı ve %22'ye yakını ise melez ırktan gerçekleşmektedir. Yüksek maliyetle elde edilen sütün düşük fiyatla satılması yöre halkının gelirinde düşüşe yol açmıştır. Bu durumun önlenmesi için devletin bir alt sınır fiyat belirleyip bu sınırın altına fiyatlar indiğinde üreticileri desteklemek sureti ile bu kaybı giderip, gerekli ayarlamayı yapması gerektiği sonucunu ortaya çıkarmışlardır.

Göktolga ve ark. (2004), çalışmalarında süte verilen teşvik primlerinin süt üretimini ve süt mamulleri sanayisinde kullanılan süt miktarlarını ne yönde etkilediğini ve işlenen süt miktarlarını diğer faktörlerin hangi yönde etkilediğini regresyon analiz yöntemi ile araştırmışlardır. Araştırmanın sonucunda süte verilen teşvik priminin süt üretimini, modern işletmelerde süt mamullerinin üretimini ve işlenmiş süt miktarını artırdığı sonucu ortaya konmuştur. Bir diğer sonuca göre ise işlenen süt miktarını trend değişimi, süt mamullerinin yurtdışına satımı ve süt fiyatları olumlu yönde etkilerken, istihdam faktörü ise olumsuz yönde etkilemektedir.

Koyunbebe (2005) araştırmasında, İzmir iline bağlı Ödemiş ilçesindeki süt sığırcılığının mevcut durumunu ve mevcut durumun iyileştirilmesi için yapılması gerekenleri tabakalı örnekleme yöntemi kullanarak ortaya koymuştur. Çalışmada ilçedeki süt sığırcılığı üreticilerinin en önemli problemi olarak bir birlik oluşturamadıkları yani bir birleşme, kooperatifleşme gibi oluşumda hareket edememeleri gösterilmiştir. Bu problemle beraber üreticilerin yeterince desteklenmeyişi, kullanmakta oldukları girdilerin fiyatlarının yüksek oluşu ve sütteki kalitenin düşüklüğü de diğer olumsuz sonuçlar olarak dikkat çekmektedir.

Aksoy ve Denizli (2012), doğu Anadolu bölgemizdeki Erzurum ilinde bulunan damızlık sığır yetiştiricileri birliğinin üzerine düşen vazifelerini ne derece yerine getirdiğini belirlemek, bunun yanında birliğe üye olan üreticilerin hem ekonomik hem de sosyal yapılarını araştırmak çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Araştırmada yöntem olarak anket yöntemi kullanılmıştır. SPSS programı yardımıyla anket sonuçları düzenlenmiştir. Araştırma sonucunda ise Erzurum ilinde bulunan damızlık sığır üreticileri birliğine üye olan üreticilerin hayvancılıkla alakalı gelirlerinin yüzde altmışın üzerinde olduğu saptanmıştır. Burada üreticilerin ikinci bir işle uğraştıkları sonucu çıkarılmış olup, tam uzmanlık söz konusu değildir. Üreticilere yapılan anketin sonuçlarına göre birliğin hizmetlerinin çoğunu düzenli ve yeterli düzeyde verdiği, çok az bir kısımda yeterli derecede hizmet veremediği ortaya çıkmıştır.

Birsin (2012), Balıkesir iline bağlı olan Balya ilçesinde yapılan süt sığırcılığının mevcut durumunu araştırmıştır. Araştırmasında anket ve muhasebe hesaplama yöntemleri olan döner kapital oranı, işletme kapital oranı, aşınma payı oranı, net kapital oranı yöntemlerinden faydalanmıştır. İşletmelerde sermayenin %43,93'ünü toprak, %22,74'ünde hayvan sayısı oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda işletmelerde bulunan sığır sayısına göre işletmeler 3 grupta toplanmıştır. Süt verimi ilk grupta 17.770 kg, ikinci de 48.030.47 kg, üçüncü grupta ise 128.285.71 kg'dır. Ortalama işletme başına 9,78 büyük baş hayvan varlığı düşmektedir. Sütün hayvan başına düşen verimliliği ise ilk grupta 5.336 kg, ikinci de 5.029 kg, üçüncü grupta ise 5.134 kg olarak bulunmuştur.

Literatür taramasından elde edilen sonuçlar derlendiğinde Türkiye'de büyük baş hayvan işletmelerinin süt üretiminde ölçeğe göre azalan maliyetlerden söz edilebilir. Ayrıca işletmelerin maliyetlerinin önemli bir kısmını yem maliyetleri oluşturmaktadır. Süt üretimindeki teşvikler üretim miktarını pozitif etkilemektedir ancak işletmeler söz konusu teşviklerin tümünden



yararlanamamaktadır. Süt üreticilerinin yapılarına bakıldığında ise hayvancılığın genelde ek iş olarak yapıldığı ve süt üreticilerinin birlik oluşturma kabiliyetlerinin sınırlı olduğu görülmektedir.

Materyal ve Yöntem

Materyal

Çalışmada Çanakkale'nin Biga ilçesinde bulunan on ve daha fazla büyük baş hayvana sahip 2.383 işletme sahiplerinin 109 tanesiyle yüz yüze görüşme usulüne dayalı anket uygulamasından elde edilen sonuçlar analiz edilmiştir. Seçilen 109 işletme sahibi, işletme büyüklükleri dikkate alınarak nispeten büyük olan işletmelerin sahipleri arasında rassal olarak seçilmiştir. Örnekleme oluşturan 109 firma +/-%10 kabul edilebilir hata oranında bize %95–98 aralığında bir güven seviyesi vermektedir. Çalışmada işletmelerin genel durumları ortaya konmuş, ayrıca yapılan SWOT analizi ile işletmeleri bekleyen fırsat ve tehditler, işletmelerin sahip olduğu zayıf ve güçlü yönler ortaya konmaya çalışılmıştır. SWOT Analizi sonuçları ışığında sektör için geleceğe yönelik planlama ve strateji çalışmaları yapılmıştır.

SWOT (GZFT) analizi

Sosyal çalışmalarda analiz ve planlama aracı olarak yaygın olarak kullanılan SWOT analizi; incelenen işletmelerin veya kuruluşların, tekniğin, sürecin veya durumun güçlü ve zayıf yönlerini ve dış çevreden kaynaklanan fırsat ve tehditleri belirlemede kullanılan bir tekniktir. Söz konusu tekniğin uygulanması ile iç ve dış etkenleri dikkate alarak, var olan güçlü yönler ve fırsatlardan en üst düzeyde yararlanacak, tehditlerin ve zayıf yanların etkisini en aza indirecek plan ve stratejiler geliştirilebilmektedir (Akkaya, 2015).

“SWOT analizinde planlaması yapılacak alana ilişkin 4 sorunun da cevaplanması gerektiğini ileri sürmüşlerdir (Taş, 2011:191).

- 1) Planlama gereği duyulan yer nerededir?
- 2) Planlanacak alanın istekleri nelerdir(planlanmaya gerek duyulacak konu nedir)?
- 3) Planlanacak alanın potansiyeli nedir?
- 4) Planlamanın başarılı olabilmesi için neler yapılmalıdır?”

Fırsatlar bir işletmenin rekabetçi bir yapıya bürünebilmesi için avantaja çevirebileceği çevresel faktörlerdir. Tehditler ise bir işletmeye dezavantaj sağlayan ve rekabetçi yapıdan uzaklaştırıp firmayı tehdit edebilecek olumsuz yönde çevresel faktörlerdir. Tehdit ve fırsatların düzgün teşhis edilip bunları işletmenin lehine kullanabilecek politikalar ve stratejiler geliştirmek SWOT analizi için etkinliğin bir ölçüsüdür (Çelik, 2002).

Bulgular ve Tartışma

Biga analizi

Yapılan anketler sonucu elde edilen verilere göre Biga'da on baş ve üstü büyük baş hayvana sahip işletme sahiplerinin ortalama yaşı 44,56'dır. Ortalama 20,44 yıldır büyükbaş hayvancılık yapmakta olup şuan sahip oldukları büyükbaş hayvan ortalamaları 22,03'tür.

Büyük baş hayvancılığın meslek olarak seçilmesindeki en önemli neden %55'lik paya sahip olan babadan (aileden) öğrenilip sürdürülme şeklinde olmuştur. Meslek olarak büyük baş hayvancılığın seçilmesindeki diğer nedenler ise şunlardır; %23 köy yerinde ikamet etmekten kaynaklanan (mecburiyet), %9 ek gelir imkânı sağlaması, %7 kâr oranının yüksek olması. %6'lık kesim ise diğer durumlar yüzünden büyük baş hayvancılığı seçmiş bulunmaktadır. Bu sonuçlara bakıldığında büyük baş hayvan yetiştiriciliğini meslek olarak benimseyenlerin geleneksel yaklaşımlarla bu alana yöneldikleri görülmektedir.

Büyükbaş hayvancılık yapanların sahip olduklarını düşündükleri avantajların en büyüğü % 25'lik pay ile saman ve ot ihtiyaçlarını kendilerinin üretmeleridir. İşletmelerin %18'i tarla ve arazi bolluğu, %15'i mısır silajı üretimi, %11'i ahır ve alt yapı konularında kendilerini avantajlı görmektedirler. Geriye kalan %17'lik kısım ise kendilerinin bir avantaja sahip olduklarını düşünmemektedirler.

Dezavantaj konusunda ise en büyük pay %28 ile süt fiyatlarının ucuzluğu olmuştur. İşletme sahipleri %21 ile fabrika yemine bağlılık ve söz konusu yemin yüksek fiyat seviyesi, %16 ile tarla sıkıntısı, %9 teknolojik yetersizlik ve %8 ile diğer konularda dezavantajlı olduklarını düşünmektedirler. İşletmelerin %18'i ise dezavantajı olduğunu düşünmemektedir.



Anketlerden elde edilen diğer sonuçlar şöyle özetlenebilir:

İşletme sahiplerinin büyük kısmı (%31) 41-50 yaş aralığındadır. Genç nüfusun düşük kalması köyden kente göçlerden ve genç nüfusun bölgedeki büyük fabrikalarda işçi olarak çalışmayı hayvancılığa tercih etmesinden kaynaklanmaktadır. Bu durum hayvancılığın bölgedeki geleceği açısından bir sorun teşkil etmektedir.

İşletmelerin %36'lık kısmının tek geçim kaynağı hayvancılık olup anketten elde edilen verilere göre hayvancılığı profesyonel meslek olarak yapan kısım azınlıkta kalmaktadır. Bununla beraber hayvancılık yapanların %42'lik kısmının aylık 1.000 TL'ye kadar ek gelir sahibi olduğu görülmektedir.

İşletmelerin %68'lik pay ile çok büyük bir kısmı finansal sıkıntı yaşamakta ve işletme sahipleri bu sıkıntıları kısa vadede aşabileceklerini düşünmemektedirler. Bu finansal sıkıntının en büyük nedeni olarak ise süt ve yem fiyatları arasındaki dengesizlik görülmektedir.

Ankete katılan işletmelerin %70'lik kısmı hem besi hem süt hayvancılığını beraber yapmaktadır. Bunun en büyük nedeni değişen et ve süt fiyatlarından dolayı tek bir kola eğilemeyip, üretimde çeşitlendirmeye gitmeleri ve böylelikle riskten kaçınmaları olmuştur. Bu durum gerek besicilik gerekse süt üretimi bakımından uzmanlaşmanın önünde bir engel teşkil etmektedir. Besiciliğin %4 kadar küçük bir paya sahip olmasının nedeni ise süt ırkı olan Holstein'in Biga'da daha yaygın olmasıdır.

Ankete katılanların %71'i 0-200 litre, ankete katılanların %25'i 200-400 litre, geri kalan %4'lük kısım ise 400-600 litre günlük süt üretmektedir.

Ankete katılanların %56'lık kısmı sahip oldukları tarlaların hayvanların ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeyde olmadıkları görüşündedirler. Yem üretimi konusundaki bu eksikliği gidermek için işletmeler icar yoluyla tarla kiralama veya saman, ot, yonca, fiğ, silaj gibi yemleri satın alma yoluna gitmektedirler. Bu durum işletmeleri yem bakımından dışa bağımlı hale getirirken, kâr marjlarının da düşmesine sebep olmaktadır.

Ankete katılanların %87 gibi büyük bir kısmı süt ve yem fiyatlarından memnun olmadıklarını belirtmektedirler. Üreticiler, süt fiyatlarının yıllardır küçük artışlar gösterdiğini hatta çoğu zaman sabit kaldığını, yem fiyatlarının ise sürekli ve yüksek değerlerde artışa uğradığını, bunun zamanla önüne geçilemez bir hal aldığını ve kendilerini hayvancılık konusunda en çok bu durumun zorladığını belirtmişlerdir. Tüm tarımsal ürünlerde görülen ürün fiyatı ile maliyetler arasındaki dengesizlik burada da kendisini ciddi biçimde hissettirmektedir.

Ankete katılanların %54'lük kısmı teknolojik yenilikleri takip ettiği halde işletmelerinde tam olarak kullanamamaktadırlar. %22'lik kısım ise teknolojiyi takip etmemektedir. Bu nedenle teknolojiyi kullanamayan kısım toplamda %76 seviyesindedir. Bu durumun en önemli nedeni teknolojinin pahalı olmasından ileri gelmektedir. Ayrıca anket verilerine göre teknolojiyi kullanamayanların %78'i bunu bir dezavantaj olarak görmemektedirler. Teknolojiyi kullananların %57'si ise bu durumu bir avantaj olarak görmemektedir. Bu durum teknolojiye dayalı verimlilik artışının sağlanmasına ilişkin koşulların sağlanmadığını göstermektedir. Teknoloji konusundaki bu algı hem sektörel rekabet gücünü hem de sektöre ilişkin sürdürülebilir gelişme hedeflerini olumsuz etkileyecektir.

Ankete katılanların %91'lik kısmı devletin hayvancılıkla ilgili uyguladığı politikaları yetersiz bulmaktadır. Politikalarda çok geç kalındığı, yanlış politikalar uygulandığı ve değişken politikaların işletmeleri zor durumda bıraktığı gibi sebepler üreticiler tarafından vurgulanmıştır.

Desteklemelerden %64'lük pay ile memnun olmayan kesim çoğunluktadır. Bu durumun en önemli nedenleri; desteklemelerin önündeki bürokrasi, desteklemelerin belli bir standartının olmayışı, Avrupada verilen desteklerle karşılaştırıldığında desteklerin miktar olarak yetersiz kalması ve işletme sahiplerinin desteklemelerden yararlanamayacakları yönündeki önyargılarıdır. Ankete katılan işletme sahiplerinin azımsanmayacak bir kısmı ise doğruya verilen desteklemelerin batıya ve Biga'ya nazaran çok daha fazla olduğunu düşünmektedirler. Desteklemelerden memnun olanların %40'lık kısmı ise destekleme politikalarının eskisine göre çok daha iyi olduğunu düşünmektedir.

İşletmelerin %55'lik kısmı işletmelerinde herhangi bir büyüme veya küçülmeyi düşünmemektedir. Bunun en önemli nedeni tam kapasite durumunda çalışmalarını ve tek bir baş hayvan artırımının da dam ve tarla gibi farklı yatırımların yapılmasını gerektirmesidir. Hayvancılığı bırakmayı düşünen %6'lık kısmın tamamı yaşlılık yüzünden sektörden çekilmeyi düşünmektedir. %33'lük kısım işletmesini büyütmeyi, %6'lık kısım ise işletmesini küçültmeyi düşünmektedir.



Bölge üreticilerinin %50'si TKDK hakkında bilgi sahibi değildir. Çalışma prensipleri, yaptığı desteklemeler ve geliştirilen projeler hakkında fikir yürütememektedirler. %41'lik kısım kurumu yetersiz ve yararsız olarak görmekte, %9'lık kısım ise TKDK çalışmalarının başarılı olduğunu ve etkin bir kurum olarak çalıştıklarını savunmaktadır.

SWOT analizi

Biga'da yapılan çalışmalar doğrultusunda, on baş ve üstü büyük baş hayvana sahip işletme sahipleriyle yüz yüze görüşülerek elde edilen veriler ile yapılan SWOT Analizi çerçevesinde, sektörün güçlü yönleri, zayıf yönleri, fırsatları ve tehditleri şu şekildedir.

Güçlü yönler

Biga'da büyük baş hayvan işletmelerinin güçlü olduğu konular aşağıda sıralandığı gibidir. Bu yönlerin sürdürülmesi ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmak, sektörün geleceği açısından önemlidir. Sektörün güçlü yönleri:

- Bölgede üretilen etin kaliteli oluşu
- Hayvan sayısının fazla olması
- Pazara yakınlık
- Çayır ve mera alanlarının fazla olması
- Mezbahanın bulunması
- Nüfusun büyük kısmının köylerde yaşaması
- İklimin hayvancılık için ideal olması
- Köy sayısının fazla olması
- Kaba yem üretiminin yüksek olması
- Silaj üretiminin fazla olması
- Sulu tarımın hayvancılık üzerine etkisi
- Bölge halkının hayvancılık konusunda tecrübeye sahip olması
- Arazi ve tarla bolluğu.

Bölgede bulunan mezbaha ve pazara yakınlık nedeniyle etler yaşında kestirilmektedir ve araçlar ortadan kalkmaktadır. Köy sayısı ve nüfusun köylerde yaşaması hayvancılık sektörünün gelişmesine direkt etki etmektedir. Çayır, mera, tarla sayılarının fazla olması hayvan ihtiyaçlarını karşılamada büyük önem taşımaktadır.

Zayıf yönler

Sektöre ilişkin zayıf yönler sektörün büyümesinin önündeki en büyük engellerdir. Bu bakımdan zayıf yönlerin güçlendirilmesi sektör açısından büyük önem taşımaktadır. Söz konusu zayıf yönler şunlardır:

- Açık besi sisteminin olmayışı
- Bilinçsiz yapılan hayvancılık
- Kapalı besi yapılması
- Sanayi yemine bağlılık
- Teknolojik yetersizlik
- Profesyonel olarak hayvancılık yapılmayışı
- İşletme büyüklüklerinin yetersiz oluşu
- Geleneksel teknikler
- Eğitimsizlik
- Teknik bilgi eksikliği
- Toprağın miras aracılığıyla bölünmesi
- Genç nüfusun hayvancılıktan uzaklaşması.
-

Yukarıdaki eksikliklerin içinde en çok göze çarpanları eğitimsizlik, genç nüfusun hayvancılıktan uzaklaşması ve bilinçsiz yapılan hayvancılıktır. Zayıf yönlerin geneline bakıldığında sorunların büyük bir kısmının iyi bir eğitim ile giderilebileceği görülmektedir. Bunun yanında



teknolojik ilerlemelerin üretime yansıtılması ile verimlilikte meydana gelecek bir artış da sektörün ilerlemesine katkı sağlayacaktır.

Fırsatlar

Fırsatlar bir işletmenin rekabetçi bir yapıya bürünebilmesi için avantaja çevirebileceği çevresel faktörlerdir. Biga büyükbaş hayvan işletmeleri açısından bu faktörler şu şekildedir:

- Danaların hızlı bir şekilde nakde dönüşebilmesi
- Et tüketimi ve et fiyatlarının artış eğiliminde olması
- Biga'nın hayvancılıkta marka değerine sahip olması
- Hibe ve desteklemelerin olması
- Kaba yem üretilecek alanların varlığı
- İstanbul'a yakın olması
- Aracıların ortadan kalkması
- Danaların yaşında kesilmesi
- Biga'da geçmişten günümüze sürekli çok iyi ırkların yetişmesi
- Bayır ve ovalık alanın fazla olması.

Fırsatlardan en dikkat çekici olan unsur Biga'nın konumu itibariyle İstanbul, Bursa ve Balıkesir gibi büyük pazarlara yakın olmasıdır. Hayvancılıkta ün sahibi olması, mezbahanın olması, danaların yaşında kesilip etin kaliteli oluşu Biga'nın hayvancılık alanında markalaşma sürecine olumlu etkisi olmuştur. Bayırlık ve ovalık alanların fazla oluşu, kaba yem ve silaj üretimi açısından çok büyük avantajlar doğurmaktadır.

Tehditler

Tehditler sektörün lehine gelişen olumsuz yönlerdir. Bu zararlı yönleri en aza indirecek tedbirler almak, politikalar ve stratejiler geliştirmek sektörün sürdürülebilirliği açısından önem teşkil etmektedir. Biga büyükbaş hayvancılık işletmeleri açısından tehditler şunlardır:

- Hayvan ithal edilmesi
- Et ithal edilmesi
- Sadece büyük işletmelerin önünün açılması
- Genç nüfusun bu işle ilgilenmemesi
- Bakıcı bulamama
- Yem fiyatlarının sürekli artışı
- Hayvancılık politikalarının çok çabuk değişmesi
- Genç nüfusun büyük şehirlere göç etmesi
- Süt ve yem fiyatlarındaki orantısızlık
- Hayvancılıkla ilgili politikaların yetersiz oluşu
- Biga'nın ağır sanayi bölgesi ilan edilmesi
- Desteklemelerin yetersiz kalması
- Girdilere müdahale edilip çıktılara karışılmaması
- Kırsal nüfusun giderek azalması
- Şehirleşme
- Devletin yanlış müdahaleleri
- Hayvan hastalıklarına müdahalede geç kalınması
- Besicilik yapanların Holstein ırkı beslemesi.

Göze çarpan en büyük tehdit unsuru yapılan yanlış veya zamansız politikalar ve desteklemelerin yetersiz kalmasıdır. Süt ve yem fiyatlarındaki dengesizlik üretici için en büyük sıkıntılardan biridir. Ayrıca Biga'nın ağır sanayi bölgesi ilan edilmesi, genç nüfusun hayvancılıktan uzaklaşması ve şehirleşme hayvancılık sektörünün gelişmesinin ve sürdürülebilmesinin önündeki en önemli engellerdir.



Sonuç ve Öneriler

Biga'da yapılan araştırmalar ve yapılan anketler sonucunda hayvancılığın Çanakkale ortalamasının üstünde bir gelişmişlik seviyesinde olduğu söylenebilir. Fakat bölge halkının teknolojiyi işletmelerine tam olarak adapte edememesi ve geleneksel usuller kullanması hayvan başına verimi azaltmakta ve hayvancılığın daha da gelişebilmesinin önünde engel teşkil etmektedir. İşletme sahiplerinin hayvancılık konusunda bilgilendirilmesi, bilinçlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Çalışmadan elde edilen önemli sonuçlar şöyle özetlenebilir:

- Hayvancılık politikalarının zamanında ve yerinde yapılması bölge halkının tarım politikalarına olan güvenini yeniden tesis etmesi açısından önemlidir. Zira hayvancılıkla ilgili hükümet politikalarının piyasa koşullarına göre değişkenlik göstermesi, hayvancılık ile uğraşan kesimin gelecek ile ilgili planlama yetisini ve tarım politikalarına güvenini azaltmaktadır. Sürekli değişen politikalarla üretici gelecek endişesi taşımamalı, istikrarlı ve şeffaf politikalar üretilmelidir. Desteklemeler yurt çapında standartlaştırılmalı ve önündeki bürokrasi kaldırılmalıdır.
- Hayvancılık Biga'da gelişen sanayiyle bütünleşmeli ve bu sanayi koşullarından en yüksek düzeyde yararlanmalıdır.
- Genç nüfusun bu sektörden kaçmasının en büyük nedeni gelişen sanayiye bağlı olarak artan iş olanakları ve ekonomik kaygılar olmaktadır. Bu ekonomik kaygıları yaşatmamak adına politikalar geliştirilmeli ve desteklemeler bu yönde düzenlenmelidir.
- Biga'da toplu işletmeler kurulmalı, toplu besi yapılmalı, toplu sağım üretimi yapılmalı, teknolojik yetersizlik en aza indirilmeli ve açık besi imkânlarından olabildiğince fazla işletmenin yararlanması sağlanmalıdır.
- Kooperatiflerin ve hayvancılıkla ilgili kurumların köylerde üreticilerin sorunlarına yönelik yaptığı anketler dikkate alınmalı, anketlerden alınan bilgiler değerlendirilmeli ve sonuca yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- Bölge üreticilerinin anketlerde en çok vurguladığı süt ve yem fiyatlarındaki uyumsuzluk çözülmelidir. Üreticiyi en fazla zorlayan şart sütün çok ucuz yemin çok pahalı olmasıdır. Süt fiyatlarının artırılması veya yem fiyatlarının düşürülmesi kâr oranını arttıracığı için bölge halkı üretim seviyesini arttıracak, hatta yeni işletmeler kurulacaktır.
- Üreticilerin sıklıkla dile getirdiği bir diğer konu ise altyapı (yol, su, elektrik) çalışmalarındaki eksikliklerdir. Bu durumun çözülmesi için kaymakamlık bünyesinde bulunan Köylere Hizmet Götürme biriminin etkinliği artırılmalıdır.
- Bölge üreticilerinin TKDK hakkında bilgi sahibi olması bu kurumun sağladığı desteklemelerden yararlanabilecek projeler üretmesi teşvik edilmelidir.
- Biga'da bulunan mezbaha üreticilerin ihtiyaçlarını karşılayacak düzeydedir. Fakat teknolojik olarak geliştirilmesi gerekir.
- Nüfusun büyük bir bölümü köylerde yaşamaktadır. Köy sayısı ise bir hayli fazladır. Bu durum hayvan sayısına ve büyükbaş hayvan işletmelerine de yansımıştır.
- Bölge mera bakımından oldukça zengindir. Tarla sayısı çok fazladır. Bu durum üreticilerin avantajına bir durumdur. Çayırılık ve meralık alanlar korunmalı bölge halkı ve üreticiler bu yönde bilinçlendirilmelidir.
- Bölgede sulama imkânları bir hayli gelişmiştir. Sulama hayvansal üretim ve hayvansal işletme ihtiyaçları için kullanıldığı takdirde hayvancılığın gelişmesine büyük etkisi olacaktır. Fakat çeltik üretimi doğrultusunda kullanılması hayvancılığa zarar vermektedir. Biga'da çeltik üretiminin hızla artması hayvancılık için bir sorun teşkil etmektedir.

Biga büyükbaş hayvancılık için oldukça ideal bir iklim yapısına sahiptir. Köylerde yaşayan ve tarımcılık yapan nüfusun fazla olması hayvancılık sektörünü geliştirmiştir. İlçe üreticilerinin ihtiyaçlarını karşılamaya yetecek düzeyde mezbaha olması, hayvanların yaşında kesilmesi ve et kalitelerinin yüksek olması markalaşma sürecini hızlandırmıştır. Biga'da büyükbaş hayvancılığın en büyük sorunu, geleneksel usullerle hayvancılık yapılması ve bilinçsiz yapılan hayvancılıktır. Teknoloji kullanımı yüksek seviyelerde değildir. Bu problem toplu sağım haneler ve toplu işletmeler kurulması sayesinde çözüme kavuşturulabilir. Üreticilerin bilinçlenmesi ve eğitilmesi; var olan çayır ve meralık alanların korunması, teknolojiden yararlanma ve hayvan başına verimi artırma gibi sonuçlar doğuracağı için sektörün gelişmesi ve sürdürülmesi açısından çok önemlidir. Üreticiler, Tarım ve



Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) hakkında bilgilendirilmeli, bu kurumun sağladığı desteklerden faydalanmaları için proje üretmeleri teşvik edilmelidir. Gelişen sanayi ve hayvancılık bütünleştirilmelidir. Sütün yemi karşılama oranı arttırılmalıdır. Hayvancılık politikaları yerinde ve bilinçli yapılmalıdır. Desteklemeler standartlaştırılmalı ve önündeki bürokrasi kaldırılmalıdır. Bu tedbirler alınıp uygulanabilirse, Biga'da büyükbaş hayvancılık sektörünün sürdürülebilirliği büyük ölçüde sağlanmış olacak ve sektörün gelişimi hız kazanacaktır.

Not: Çalışmada kullan veri seti Tolga Biler tarafından Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne sunulan ve danışmanlığını Yard. Doç. Dr. İsmail SEKİ'nin yaptığı "On Baş ve Üzeri Büyük Baş Hayvana Sahip İşletmelerin SWOT Analizi: Biga Örneği" adlı tezsiz yüksek lisans bitirme projesinden alınmıştır.

Kaynaklar

- Akkaya, S., 2015. TRA2 bölgesi kırmızı et sektörü stratejik analiz. T.C. Serhat Kalkınma Ajansı Yayınları. Kars.
- Bayraç, H.N., Çemrek, F., 2011. AB uyum sürecinde Türkiye'de hayvancılık sektörünün yapısal analizi ve geliştirmeye yönelik politikalar. Ekonomik Yaklaşım Kongreler Dizisi-VII. Ankara.
- Bektaş, S., Seki, İ., 2016. Süt Üretim kooperatiflerinde Etkinlik ve Verimlilik: Biga Örneği, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. (Basımda).
- Çelik, M., 2002. Batı Akdeniz bölgesinde süt ve süt ürünleri sektörünün stratejik durum analizi ve gelişme olanakları. Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi. 4: 43-83.
- Taş, B., 2011. Tarım alanlarının planlaması sürecinde swot analizi kullanımına bir örnek: Sandıklı ilçesi. Coğrafi Bilimler Dergisi CBD. 9/2: 189-207.
- Toprak Mahsulleri Ofisi, 2015. Biga analiz. <http://www.tmo.gov.tr/upload/images/subeharita/kultur/bandirmabiga.pdf> (Erişim Tarihi: 13.09.2015).
- Türkiye İstatistik Kurumu, 2015. Adrese dayalı nüfus sayım sonuçları. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1059 (Erişim Tarihi: 13.09.2015).
- Türkiye İstatistik Kurumu, 2015. Hayvancılık istatistikleri. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1002 (Erişim Tarihi: 13.09.2015).